

เพื่อดำเนินชีวิต
อย่างงดงามและมีความสุข

ศิลปะ ครองชีวิต

พจนานุกรมศัพท์ศิลป์
ศิลปวัฒนธรรม

ศิลปะ ครองชีวิต

คุณครู
คุณครู
คุณครู
คุณครู

ศิลปะครองชีวิต

พุทธทาสภิกขุ

พิมพ์ครั้งแรก : มกราคม ๒๕๕๗
จัดพิมพ์โดย : สำนักพิมพ์สุภาพใจ
บริษัท ตถาตา พับลิเคชั่น จำกัด
ประธานกรรมการบริหาร : บัญชา เฉลิมชัยกิจ
กรรมการผู้จัดการ : โชนรังสี เฉลิมชัยกิจ
คณะที่ปรึกษา : ถาวร สิทธิโกศล, ผ่องศรี ลือพร้อมชัย,
สงวนศรี ตรีเทพประติมา
บรรณาธิการบริหาร : วรุฒม์ ทองเชื้อ
บรรณาธิการ : สนม นิลวรรณ, พีระยุทธ พลตรี
เลขานุการคณะบรรณาธิการ : กนกพร ถ้ำโคนทอง
ออกแบบปก/ศิลปะกรรม : ฌัฐพงษ์ ภาคีแพทย์, สุดารัตน์ ไส่ส่อง
ภาพประกอบ : ดุสิต อานา
ฝ่ายการตลาด : อัครคณัฐ ชูหม่อม, อรปราง อธิริธัญวงศ์
ฝ่ายขาย : มนูญชา ศิริวงษ์, อุตร์ ปัญญาชัย, นิธิวิทย์ วรสมภาพผล
ฝ่ายโรงพิมพ์ : ไพบูลย์ ซาคริยานนท์, จีรวรรณ พยาพรินทรงกูร

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

พุทธทาสภิกขุ.

ศิลปะครองชีวิต.-- กรุงเทพฯ : ตถาตา, 2557.

174 หน้า.

1. ธรรมะกับชีวิตประจำวัน. I. ชื่อเรื่อง.

294.3144

ISBN 978-616-7246-91-8

พิมพ์ที่ : ฝ่ายโรงพิมพ์ บริษัท ตถาตา พับลิเคชั่น จำกัด โทรศัพท์ ๐-๒๔๑๕-๖๗๗๗

จัดจำหน่าย : สายส่งสุภาพใจ บริษัท บุก ใหม่ จำกัด

๒๑๔ ซ.พระรามที่ ๒ ซอย ๓๘ ถ.พระราม ๒ แขวงบางมด เขตจอมทอง กรุงเทพฯ ๑๐๑๕๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๑๕-๒๖๒๑, ๐-๒๔๑๕-๖๕๐๗ โทรสาร ๐-๒๔๑๖-๗๗๘๔

แนะนำเพิ่มเติมติดต่อ : ✉ editor@booktime.co.th

🌐 www.booktime.co.th, 📱 SukkhapajaiPUB

พูนฟู

กระดานกอบสายตากรีนรีด

www.greenread.com

คำนำสำนักพิมพ์

สำนักพิมพ์สุภาพใจได้ผลิตหนังสือธรรมะของท่านพุทธทาสออกมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หลักคำสอนของท่านได้แผ่ขยายกว้างไกลทั่วถึงบุคคลทุกเพศทุกวัยมากยิ่งขึ้น ในวาระครบรอบ ๑๐๗ ปีชาตกาล (๒๔๔๙ – ๒๕๕๖) และครบรอบ ๒๐ ปี มรณกาลพุทธทาสภิกขุ (๘ กรกฎาคม ๒๕๓๖ – ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๖) สำนักพิมพ์ได้คัดสรรคำสอนของท่านพุทธทาสจากชุดธรรมโฆษณ์ และหนังสือชื่อ **การปฏิบัติธรรมสำหรับฆราวาส** ของนักเขียนนามปากกา **ชาวพุทธผู้หนึ่ง** ซึ่งก็คือท่านธรรมทาส พานิช ผู้เป็นน้องชายของท่านพุทธทาส ที่มีเนื้อหาทำนองเดียวกับเล่ม **ศิลปะครองชีวิต, ปาฏิหาริย์ที่ดับทุกข์ได้, ธรรมเห็นๆ เป็นวิทยาศาสตร์, หนึ่งเดียว ช่วยได้ ดับทุกข์** ของท่านพุทธทาส แล้วตั้งชื่อชุดว่า **ทางเดินชีวิต** นับเป็นผลงานของท่านพุทธทาสกับท่านธรรมทาสที่เป็นสองพี่น้องร่วมอุทรทางกายและร่วมสายธารทางธรรม ได้ร่วมกันก่อตั้งสวนโมกข์และก่อตั้งธรรมทานมูลนิธิ ออกหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา รายตรีมาส และอื่นๆ อีกมากมายซึ่งล้วนแต่มุ่งประโยชน์เผยแผ่ธรรมะร่วมกัน จนวาระสุดท้ายของแต่ละท่าน สุขภาพใจภูมิใจ กราบขอบพระคุณ สำนักในความเมตตาจากทั้งสองท่านเสมอมา จวบจนปัจจุบันคุณเมตตา พานิช ลูกชายของท่านธรรมทาส ผู้เป็นประธานคณะกรรมการธรรมทานมูลนิธิก็ให้ความเมตตาต่อมาอย่างต่อเนื่อง ขอได้รับความขอบพระคุณเช่นกัน

ศิลปะครองชีวิต ชื่อที่ตั้งขึ้นใหม่ เป็นการคัดเลือกเนื้อหา ๓ เรื่องจากธรรมโฆษณ์ ๓ เล่ม คือ

เรื่อง ภูมิต่างๆ และแนวครองชีวิต จากเล่ม ธรรมปาฏิโมกข์ เล่ม ๑
เรื่อง ชีวิตต้องเทียมด้วยควายสองตัว จากเล่ม ฆราวาสธรรม
เรื่อง เป็นอยู่อย่างต่ำ มุ่งกระทำอย่างสูง จากเล่ม ราชภิกษุบาท
มาพิมพ์ร่วมสอดรับ เป็นแนวทางดำเนินชีวิตด้วยหลักคิดให้เป็นครรลอง
สำหรับ **เลื่อนชั้นชีวิต**
จิตวิญญาณพันทุกซ์
กระจายสุขสู่สังคม

ศิลปะครองชีวิต ตอนที่สี่ชื่อว่า ภูมิต่างๆ และแนวครองชีวิต มีเนื้อหา
เป็นหลักการดำเนินชีวิตตามอาศรม ๔ ในมนูธรรมศาสตร์ ได้แก่ พรหมจารี
คฤหัสถ์ วณปรัสถ์ และสันยาสี เปรียบเทียบกับ ภาพเขียน ๑๐ ภาพ และ
ภูมิ ๔ ได้แก่ กามาวจรภูมิ รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ และโลกุตตรภูมิ ใน
พระพุทธศาสนา ปรากฏว่ามีแนวทางในการยกระดับชีวิตจิตวิญญาณสูงขึ้น
ตามลำดับเช่นเดียวกัน และมีจุดร่วมกันให้พิจารณา

ตอนที่ชื่อว่า **ชีวิตต้องเทียมด้วยควายสองตัว** ว่าด้วยการดำเนินชีวิต
ที่อุปมาตั้งว่าชีวิตเทียมด้วยควายสองตัว คือ “ตัวรู้” ตัวหนึ่ง และ “ตัวแรง”
อีกตัวหนึ่ง ทั้งสองนำพาชีวิตดำเนินไปอย่างมีความรู้และมีเรี่ยวแรงคู่กันไป
ทำให้มีชีวิตผาสุก

ตอนสุดท้ายมีชื่อว่า **เป็นอยู่อย่างต่ำ มุ่งกระทำอย่างสูง** เป็นแนวทาง
ดำรงชีวิตที่มุ่งประโยชน์สูงสุด มีหลักเกณฑ์ที่ถือปฏิบัติอยู่ให้รู้ว่า เป็นอยู่
อย่างต่ำ มุ่งกระทำอย่างสูง แบบที่สวนโมกข์ ไชยา สุราษฎร์ธานี นั้นทำ
อย่างไร แล้วเสริมท้ายด้วย **แจกของสองตะเกียง** อันเป็นการกระทำเพื่อ
ประโยชน์ตน และเพื่อประโยชน์ผู้อื่น

น่าสังเกตว่า ธรรมบรรยายทั้ง ๓ ตอน ท่านบรรยายต่างกรรม ต่างวาระ ต่างผู้ฟัง แต่มีเนื้อหาสอดคล้องกัน นำมารวมไว้ในเล่มเดียวกัน สำหรับเป็นแนวทางในการมุ่งทำประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น เพื่อให้โลกมีความสงบสุขร่มเย็น

ท่านพุทธทาสเป็นตัวอย่างแห่งการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ แสวงหาความสว่างทางปัญญาแล้วนำมาสั่งสอนเผยแผ่ ธรรมะที่ท่านเขียนหรือบรรยายมีมากมาย ล้วนแต่เป็นคุณูปการต่อสาธารณชนทั่วโลก นับว่าท่านเป็นผู้แจกของส่่องตะเกียงโดยแท้

หนังสือเล่มนี้เป็นเพียงแนวทางที่ยกมาพอเป็นตัวอย่างสุดแท้แต่ท่านใดจะเลือกเอาไปปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่ชีวิต หากมีข้อผิดพลาดประการใด สุขภาพใจขอขมาต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รวมถึงองค์บรรยายคือ ท่านพุทธทาสที่ท่านอธิบายไว้หลายแง่หลายมุม หากท่านใดประสงค์จะอ่านรายละเอียดมากยิ่งขึ้นก็หาอ่านได้ตามหนังสือที่อ้างถึงทั้ง ๓ เล่ม สุขภาพใจยินดีรับฟังคำชี้แนะข้อผิดพลาดที่อาจมี ด้วยความนอบน้อมต่อพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันมีท่านพุทธทาสและท่านธรรมทาสผู้มีพระคุณอย่างสูงเป็นผู้นำมาอธิบายให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติ สุขภาพใจสำนึกในพระคุณดังกล่าว

ด้วยความเคารพในพระธรรม
สำนักพิมพ์สุขภาพใจ
มกราคม ๒๕๕๗

สารบัญ

ภูมิต่างๆและแนวครองชีวิต

๑๐

ชีวิตต้องเทียมด้วยควายสองตัว

๖๖

เป็นอยู่อย่างต่ำ มุ่งกระทำอย่างสูง

๑๐๔

ศิลปะครองชีวิต

พุทธทาสภิกขุ

มนุษย์คนหนึ่ง ชีวิตหนึ่งนี้ จะต้องเลื่อนจาก
กามาวจรภูมิ สู่รูปาวจรภูมิ สู่อรุปาวจรภูมิ
แล้วก็สู่โลกุตตรภูมิ. ที่เรากำลังพูดเรื่องจิตว่าง,
เรื่องทำลายความรู้สึกว่าตัวกูของกูนี้ เรากำลัง
ชักชวนกันมาในชั้นโลกุตตรภูมิ เพื่อให้มนุษย์
คนหนึ่งมีความสมบูรณ์ในการเป็นมนุษย์.

ภูมิต่างๆ

และแนวครองชีวิต*

การพูดที่นี้ในวันพระเช่นนี้ ไม่ใช่เทศน์ แต่เราจะพูดข้อธรรมะ ชักซ้อมกันเกี่ยวกับเรื่อง “ตัวกู - ของกู” ซึ่งเราเรียกว่า ธรรมปาฏิโมกข์ เป็นหลักใหญ่ ส่วนการจะพูดเรื่องใดแต่ละคราว ก็พิจารณาตามแต่จะสมควรแต่ละโอกาส. แต่โดยที่บางวันมีบุคคลผู้สูงอายุมาเยี่ยมบ้าง, มีผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ กันแวะเยี่ยมมาในวันนี้บ้าง, ก็อยากจะขอให้ผู้นั้น พูดเรื่องที่มีประโยชน์ให้ฟังบ้าง. พอดีวันนี้มีผู้ที่เพิ่งเดินทางกลับจาก ต่างประเทศมาเยี่ยม ก็ใครขอให้เล่าอะไรให้ฟังบ้าง. (คุณเพียงเล่าเรื่องการ ถูศาสนาพุทธในอังกฤษที่ไปพบเห็น แล้ววงศ์บรรยายพูดต่อไป)

* ธรรมบรรยายจากหนังสือธรรมโมฆะณี เล่ม ธรรมปาฏิโมกข์ เล่ม ๑ พิมพ์ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๗๑ ในชื่อ ภูมิต่าง ๆ และแนวครองชีวิต เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๐

ปรารภเรื่องการเผยแผ่ศาสนา

ตามที่เคยฟังมานานแล้ว พวกอังกฤษนั้นมีทิวณฐิมาก, ในการที่จะเปลี่ยนแปลงอะไรมีทิวณฐิมาก และพวกที่เป็นชั้นกรรมกร ชั้นอะไรนี้ก็ไม่สนใจอย่างยิ่งเลย, พวกที่เป็นนักศึกษาก็มีทิวณฐิมาก ในทางที่ถือว่าฝรั่งเป็นพวกที่มีวัฒนธรรมสูงเกินกว่าที่จะรับลัทธิอย่างนี้หรือพุทธศาสนาในรูปนี้. พวกทางแผ่นดินใหญ่นั้น เขามีมากและหัวเก่ากว่า, ถ้าพูดง่าย ๆ ก็ว่าหัวเก่ากว่า โดยเฉพาะพวกเยอรมันก็มีหัวเก่าๆ กลางๆ ไม่ถือทิวณฐิว่าเราเป็นนักปราชญ์มากเหมือนพวกอังกฤษ และสนใจของแปลกของใหม่.

นายคริสมันัส ฮัมเพรย์ เขาก็เคยพูดว่า ยังอีกนาน กว่าที่ชาวอังกฤษ จะปรับปรุงตัวเองให้เหมาะสำหรับรับพุทธศาสนาได้, และโดยเฉพาะ พุทธศาสนาอย่างที่เป็นพิธีรีตองมาก รวมทั้งที่ว่าจะต้องบวช จะต้องถือศีลพิเศษนี้ ยิ่งใช้กันไม่ได้กับคนอังกฤษ, ที่จะไปแนะนำเรื่องอุโบสถศีล เรื่องอะไรต่างๆ นี้ก็ไปกันไม่ได้. แล้วก็เหมือนๆ ประเทศไทยนี้, ในประเทศไทยเรานี้ ผู้ที่จะสนใจศึกษาหรือปฏิบัติพุทธศาสนาที่เป็นเนื้อหาจริงๆ นั้นก็ไม่มีเป็นกลุ่มเป็นก้อน, มีเพียงกระจัดกระจายอยู่ทั่วๆ ประเทศ คล้ายๆ ซ่อนอยู่อย่างนั้นแหละ แห่งละคนสองคน รวมกันแล้ว

ก็ไม่กี่คน. ที่จะมีเป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นจำนวนมาก นี่คงยังอีกนาน เป็นไปได้ยาก, มีแต่เป็นเรื่องพิธีเป็นเรื่องธรรมเนียมไปเสียทั้งนั้น.

อย่างพวกพุทธสมาคมนี้ เราเคยต่อบ่อยๆ เห็นเรื่องทอดกฐิน เป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าเรื่องการศึกษา; และรองลงมาก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับรัฐบาล, เกี่ยวกับเรื่องเอาหน้าเอาตาทางการเมือง ทางอะไรอย่างนี้ เราก็ไม่เกรงใจที่จะพูด เพราะพูดอย่างกับเพื่อนหรืออย่างกันเอง. เตือนกันดูเพื่อไปคิดกันขึ้น เผื่อว่าจะดีขึ้น, หรือคงจะดีขึ้น. แต่นั่นแหละสถาบันอะไรจะยิ่งกว่าพุทธสมาคมก็ไม่มี พุทธสมาคมก็ยังตัวมเตี้ยมในเรื่องนี้. เดียวนี้ก็ดูเป็นเรื่องธุรกิจการมาก **เรื่องวิชาตัวพุทธศาสนาแท้ๆ นี้ก็ยังไม่รู้ และยังไม่ลงรอยกันว่าเอาอย่างไร** เลยดำเนินงานไม่ถูก สนับสนุนส่งเสริมก็ไม่ถูก ปล่อยเป็นตลาดอิสระ ใครจะว่าอย่างไรก็ได้.

ถึงแม้ในต่างประเทศก็เหมือนกัน ที่เจริญ, ที่เขาเรียกกันว่าเจริญ หรือมีสถิติมาก ก็พวกมหายาน ตามธรรมเนียม ตามพิธีรีตอง แบบไปไหว้แบบสวดมนต์ แบบอย่างนี้; ที่ว่าในประเทศอเมริกาเขามีกันแล้วเป็นแสนๆ พุทธบริษัทนั้นก็แบบนี้ : คือแบบจีน แบบญี่ปุ่น แบบศาลเจ้า. เขาเอาพระพุทธรูปไปห่มผ้า ไปเปลี่ยนตามฤดูกาล ไปจุดตะเกียงตลอด ๒๔ ชั่วโมง อะไรอย่างนี้เป็นต้น, อย่างนี้ยังไม่รอด. เรื่องความรู้แท้ๆ เรื่องปฏิบัติทางจิตใจแท้ๆ ในประเทศอังกฤษก็มีอยู่จำนวนหนึ่งที่เขาสนใจ

แต่ที่นี้พวกเราให้เขาไม่ได้ พวกเถรวาทนี่ให้ไม่ได้ ฉะนั้นเขาจึงไปสนใจพวกเซ็นอย่างญี่ปุ่นเสียมาก. มันก็เรื่องเดียวกันนั่นแหละ : เรื่องว่างเรื่องสูญญตา แต่เขาพูดสนุกกว่า เป็นที่น่าสนใจกว่า; พวกฝรั่งเลยสนใจพวกญี่ปุ่น, พุทธศาสนาอย่างญี่ปุ่น อย่างเซ็น; มากกว่าที่จะสนใจเถรวาทเรา ซึ่งมีเรื่องอย่างเดียวกัน ที่จะให้ตามแบบฉบับของเถรวาท. แต่เนื่องจากในเมืองไทยนี้ ไม่สนใจ ไม่เข้าใจ ไม่รื้อฟื้น ไม่สนใจ ก็เลยไม่มีอะไรจะให้; ก็ยังเหลือแต่ระเบียบพิธีต้องอีกเหมือนกัน.

นี่ดูๆ คล้ายกับมันไขว่อยู่อย่างนี้ ไขว่กันอยู่ไม่เจอะกันได้สักที นี่ก็ต้องอีกนาน วิธีอย่างของพวกเซ็นของญี่ปุ่นของจีนนั่นมันน่าสนุกแล้วสนุกจริงๆ สำหรับคนมีปัญญา; แล้วยังเป็นโอกาสสำหรับจะขยายไปในทางศิลปะ ทางวัฒนธรรม อะไรนี้ได้ง่ายกว่า.

ตลอดเวลาที่คนยังไม่เข้าใจเรื่องหัวใจพุทธศาสนา คือเรื่องทำลายความรู้สึกว่าตัวกู-ของกูนี้ละก็ ก็เรียกว่ายังไม่รู้พุทธศาสนากันละ ในโลกนี้. การเผยแผ่พุทธศาสนายังไม่ถึงขีดที่เรียกว่าเป็นพุทธศาสนา; ยังเป็นเหมือนๆ กันระดับเดียวกันกับศาสนาอื่น. แต่มันก็มีหวังมีลู่ทาง มีหวังที่จะดีขึ้นเรื่อยๆ ซ้ำๆ จะเร็วไม่ได้. สรุปลความแล้ว มนุษย์ยังไม่รู้ว่าเรามีชั้น หรือมีชั้นที่ดีกว่า มีระดับ หรือมีชั้นอย่างไร? รวมความแล้วก็ไม่รู้ว่าจะเกิดมาทำไมนั่นแหละ.

* คุณเพรียงเคยอ่านหนังสือเรื่องมนุษยธรรมศาสตร์โดยตรงไหม? คงไม่เคย; ทั้งๆ ที่เป็นนักเรียนกฎหมาย. เขามีเรื่องพูดถึงมนุษยธรรมศาสตร์กันไหม? ไปหาอ่านดูซิ ที่จริงมันก็แพร่หลาย มันประหลาดอยู่เหมือนกันที่ว่ามนุษยธรรมศาสตร์นี้ตั้งขึ้นโดยใคร หรืออย่างไร ก็ไม่มีใครทราบ, เขาสมมติว่าพระมนูนี่เป็นกษัตริย์องค์หนึ่ง เอาเถอะจะเป็นใครก็ตามใจ, เราเอาแต่ว่าตัวมนุษยธรรมศาสตร์นั้นมันมีอะไรๆ บ้าง, เรียกได้ว่าเป็นของเก่าแก่ที่สุดในอินเดีย แล้วก็แก่นักปราชญ์ เป็นผู้มั่งปัญญาที่สุด ไม่เฉพาะในแง่กฎหมาย, เป็นในแง่ที่เกี่ยวกับมนุษย์ทั้งหมดมากกว่า; กฎหมายนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่มนุษย์นี้จะต้องรู้ จะต้องมี จะต้องทำให้มันเป็นเรื่องเป็นราว. มนุษยธรรมศาสตร์ยังมีพูดถึงระดับชีวิตว่ามีกี่ชั้น ที่น่าสนใจมาก. ให้มนุษย์รู้จักชั้นหรือลำดับของตัวเองให้ถูกต้อง แล้วดำเนินไปให้สมบูรณ์ คือ:

มนุษย์ควรรู้จักระดับของตนเอง

ขั้นที่ ๑ เป็นเด็กๆ รุ่นหนุ่ม รุ่นสาว ระดับที่กำลังเป็นรุ่นหนุ่ม รุ่นสาวก็เรียกว่า **ระดับพรหมจารี**. พรหมจารีนี่คือประพศด้อย่างพรหม คือ ประพศดิระเบียบวินัยเคร่งครัดมาก เกี่ยวกับการศึกษา การเล่าเรียน

* คุณเพรียง คือ อุบาสกคนหนึ่ง

การเป็นการอยู่; ศึกษากันเต็มที่ ปฏิบัติกันเต็มที่ นี้เรียกว่าพรหมจารี
ขั้นหนึ่ง.

ขั้นที่ ๒ เรียกว่า **ระดับคฤหัสถ์** ก็ให้บริโภคมผลของการงาน ระบุ
คำว่า “กาม” ลงไปเลย ให้**บริโศคกาม** ให้**แสวงหา** **กระทั่งทำหน้าที่**
เป็นบิดามารดา; เป็นผู้รู้รสหรือว่าขมหมดในความเป็นคฤหัสถ์ นับตั้งแต่
การบริโศคกาม และการเป็นบิดามารดาที่ดี. มันเป็นการศึกษาที่ผิดจาก
ระดับพรหมจารีมาก; เขาให้ถือว่าเป็นการศึกษาทั้งนั้น, การที่เราประกอบ
อาชีพได้ทรัพย์ได้อำนาจมา บริโศคกาม มีลูกมีหลานมีอะไรนี่เป็นการ
ศึกษาระดับหนึ่งขั้นหนึ่ง. ที่นี้อายุก็เข้าไปขนาด ๔๐ - ๕๐ อะไรวางนี้.

ขั้นที่ ๓ พออายุขนาด ๕๐ - ๖๐ อะไรวางนี้ก็เลื่อนขั้นเป็น
ระดับวนปรัสต์. วนปรัสต์นี้ ตามตัวหนังสือแปลว่า อยู่ป่า, เราก็คเคย
เข้าใจผิดว่าต้องออกไปอยู่ป่า. แต่ขอให้ไปดูให้ทั่วมนูธรรมศาสตร์.
คำว่าวนปรัสต์นี้อธิบายไม่หมายเฉพาะไปอยู่ป่า จะอยู่ป่าก็ได้ จะออก
ไปอยู่ป่าก็ได้ **คงอยู่ในบ้านเรือนนี้ก็ได** วนปรัสต์นี้; แต่ว่าต้องกลายเป็น
คนเก็บตัว คือเรื่องเงิน เรื่องทอง เรื่องลูก เรื่องเมีย นั้นสลัดไปแล้ว เหมือน
อย่างที่คุณแก่ๆ สลัดเรื่องนี้ไปเล่นกล้วยไม้ เล่นอะไรวางนี้. นี้คุณเพียง
เข้าใจดี อย่างที่เล่นของเล่น เล่นกล้วยไม้อะไรนี้ แต่นี่เขาไม่ได้เล่นอย่าง
นั้น ให้สลัดสิ่งเหล่านั้น เก็บตัวอยู่ในลักษณะที่ศึกษาชีวิตด้านใน กลาย

เป็นนักศึกษาสูงขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง. นี่คือนักศึกษาคนเดียว มันเหมือนกับ อยู่ป่า ตัดความสัมพันธ์ ตัดอะไรมากที่สุด แล้วมองดูชีวิตในด้านใน เงินคืออะไร? ลูกเมียคืออะไร? เกียรติยศชื่อเสียงคืออะไร? เรื่องกิน เรื่องกาม เรื่องเกียรติ คืออะไร? สังคมคืออะไร? เก็บตัวอุดหนุนดูตาต่อเรื่องอื่นๆ ; ศึกษาแต่เรื่องนี้ มันเป็นภายในมากที่สุด นี่เป็นนวนปรีดิ์.

ขั้นที่ ๔ นี้ถ้าอยู่ไปได้อีก และผ่านขั้น ๓ ไปได้ก็ถึงขั้นสุดท้าย เรียกว่า**ระดับสันยาส หรือสันยาสี**. สันยาสนี่คือจัดการแจกจ่ายความรู้ ที่ค้นได้อย่างลึกซึ้งนั้นเป็นผู้นำทางวิญญาณไปเลย. ในระยะสันยาสนี่ นั้นเป็นคนแก่อายุ ๘๐ - ๙๐ อะไรก็ตามใจ นั่งทำตัวเป็นแสงสว่างแก่ คนทุกคน ทุกชนิด ทุกประเภท ทุกระดับ, นี่ฟังทบทวนดูให้ดี:-

ระดับที่ ๑ เป็นพรหมจารี เป็นเด็กเป็นหนุ่มเป็นสาว ก็ต้องทำ เครื่องครัดที่สุด **อย่างวิธีการศึกษา**ของเด็กหนุ่มเด็กสาวตลอดจนศีลวัตร ต่างๆ ด้วย, ถือศีลถือวัตรกันอย่างเคร่งครัด เรื่องเกี่ยวกับเพศอะไรนี้ เครื่องครัดมาก ไม่ปล่อยเลย.

ระดับที่ ๒ เป็นคฤหัสถ์ นี้ถึงจะปล่อยเป็นเรื่องระหว่างเพศ เรื่อง การงาน เรื่องอาชีพ เรื่องเป็นบิดามารดาขึ้นมาเลย คำว่าคฤหัสถ์ ก็แปล ว่าผู้อยู่เรือน

ระดับที่ ๓ เป็นนวนปรัสถ์ อายุนั้นไม่แน่จะเป็น ๖๐ - ๗๐ ไปก็สุดแท้เถอะ เรื่องทางเพศจิตแล้ว, มันจิตไปเองด้วย เขาจึงจะเป็นผู้อยู่ป่าเป็นนวนปรัสถ์; ถ้าพอใจก็ออกไปอยู่หิมालย์ เป็นฤาษีซีไพร่ไปเลยก็ได้. ถ้าไม่ประสงค์อย่างนั้นจะอยู่ที่บ้านก็ได้ แต่ว่าเปลี่ยนชีวิต เช่นไปอยู่ตามกอไผ่หมู่บ้าน ปลุกกระต๊อบอยู่ อะรอย่างนี้. ลูกหลานไม่เกี่ยวแล้ว ตอนนี้เป็นนวนปรัสถ์; จิตใจหวนระลึกไปแต่ในภายในแต่เรื่องหนหลังทั้งนั้น จนแตกฉานในสิ่งที่เรียกว่าชีวิต. ถ้าไปอยู่ป่าอยู่ดงเลยก็ไปทำอย่างเดียวกัน.

ระดับที่ ๔ สันยาสิ นี้เป็นสังคัมอีกครั้งหนึ่ง กลับมาในฐานะผู้ส่องตะเกียงให้แสงสว่างทางชีวิตแก่ผู้ที่จะไปติดต่อ แล้วแต่จะเป็นใคร: เด็กเล็กๆ ก็ได้ ไปถามเรื่องอะไรๆ จะได้รับคำตอบที่มีประโยชน์ที่สุด, คนหนุ่มคนสาวจะไปถามอะไรก็ได้คำตอบที่มีประโยชน์ที่สุด, หรือคนแก่คนเฒ่าด้วยกันจะไปศึกษาหารืออะไรกัน นั่นก็เป็นเรื่องสว่างไสวที่สุด; เรียกได้ว่า **เป็นผู้นำทางวิญญานได้แล้ว**. ถ้าไปอยู่ป่าเป็นฤาษีขณะนี้ตอนนี้ต้องกลับมาแล้ว; ต้องกลับมาอยู่ตามหมู่บ้าน เทียวไปตามหมู่บ้าน อยู่ตามตำบล ที่จะให้ประชาชนติดต่อกับได้; แต่ไม่ได้เอาอะไรไม่มีอะไร นอกจากให้คำตอบที่ดีแก่ปัญหาทุกอย่างนี้.

ถ้าว่ามนุษย์คนหนึ่งเกิดมาไม่ครบ ๔ อย่างดังกล่าวมานี้ ก็เรียกว่าไม่ใช่มนุษย์ที่สมบูรณ์แบบของมนุษย์.

ที่นี่ คุณลองสังเกตดูเถอะ มนุษย์เดี๋ยวนี้เป็นอย่างไรๆ ยิ่งมนุษย์ที่นิยมกันว่าเจริญแล้ว เช่น พวกฝรั่ง เป็นต้น ไม่มีทางที่จะปรับกันได้กับระดับทั้ง ๔ นี้เลย. มักบ้ำกิน บ้ำกาม บ้ำเกียรติ จนแก่เฒ่าเข้าโลงไปแล้วเมื่อเป็นเด็กๆ ก็ไม่อยู่ในระเบียบวินัยที่ดี; ก็เพราะเขาเปิดประชาธิปไตยมาตั้งแต่แรก. เรื่องระหว่างเพศเดี๋ยวนี้ไม่มีศีลธรรม ไม่มีระเบียบอะไรที่จะต้องเคร่งครัด, ถือเป็นเรื่องธรรมดาเปิดให้เด็กๆ ฟรีเต็มที่; แม้เป็นพ่อบ้านแม่เรือนแล้ว ก็ยังคิดแต่จะสนุกสนานเอร็ดอ่อยฟุ้งชานเหมือนกับเด็กๆ ก็ยังมัวเมาอย่างนี้; จนถึงขั้นที่ควรจะเป็นวนปรสค์กันก็ไม่ได้ เป็น ครั้นควรจะเป็นสันยาสิที่เยวสองตะเกียงให้ผู้อื่นนั้น ก็เหลวหมดเลย.

นี่มนุษย์เลวลงอย่างน่าใจหายถึงขนาดนี้; ฉะนั้นมนุษย์ในโลกสมัยนี้มันปรับกันไม่ได้กับชีวิต ๔ ชั้นของมนูธรรมศาสตร์; ฉะนั้นจึงไม่แปลกที่มนุษย์สมัยนี้เข้าใจพุทธศาสนาไม่ได้, เข้าใจธรรมหรือฮินดูธรรมอันสูงสุดอะไรไม่ได้; มันไม่แปลก. ถ้าเป็นอย่างครึ่งพุทธกาลนั้น เขาอยู่ในระดับระบอบนี้กันทั้งหมด จึงง่ายที่คนจะเป็นพระอรหันต์หรืออะไรได้ง่ายมาก. พอมาถึงสมัยนี้ยากที่คนจะเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาได้. ชีวิตมันเปลี่ยนเป็นสัตว์ที่จะกละจนตลอดชีวิตไป. ไม่มีพรหมจารี ไม่มีคฤหัสถ์ ไม่มีวนปรสค์ ไม่มีสันยาส; ไม่เหมือนระบอบชีวิตอย่างครึ่งพุทธกาลซึ่งเหลืออยู่มาแต่เดิม. แต่ก่อนโน้นเขาก็มีหลักอย่างนั้นกันมาแล้ว

คือว่าตั้งแต่มีมนุษยธรรมศาสตร์ แล้วจะกี่ปี่ ก็พันปีก็ตามใจ ถ้าถือตามมนุษยธรรมศาสตร์ก็ต้องมีชีวิตอย่างนี้. ทั้งพวกผู้พิพากษาตุลาการนี้ต้องเป็นพวกที่ผ่านวนปรี่สัถ์มาแล้วทั้งนั้น.

คิดดูเถิด เตี้ยวันนี้เราเอาเตี้ยๆ มาเป็นตุลาการอย่างนี้ จะฉลาดหรือจะสูงหรือจะลึกซึ้ง หรือจะเห็นแก่ผู้อื่นได้อย่างไร; เตี้ยๆ ที่ยังเห็นแก่เกียรติ แก่กาม แก่กิน อะไอย่างนี้ ย่อมไปไม่รอด มนุษย์สมัยนี้จึงไปไม่รอด. นี้ไม่ใช่เฉพาะประเทศไทย, ว่าที่เดียวทั้งโลกเลย; ระบบชีวิตสี่นี้มีไม่ได้เสียแล้ว ในฐานะเป็นวัฒนธรรมประจำมนุษย์; จะมีได้แต่เฉพาะคนบางคน หมิ่นคน แสนคน จะมีสมัครเป็นอย่างนี้สักคนหนึ่ง. ที่ว่ามีนั้นก็คงจะมี; ไม่ใช่ไม่มีในโลกเวลานี้, แสนคน ล้าคน จะมีคนสมัครดำเนินชีวิตในระบบ ๔ ชั้น ตามมนุษยธรรมศาสตร์นี้สักคนหนึ่ง.

มนุษย์ในโลกสมัยนี้มันปรับกันไม่ได้กับชีวิต
๔ ชั้นของมนุษยธรรมศาสตร์; ฉะนั้นจึงไม่แปลก
ที่มนุษย์สมัยนี้เข้าใจพุทธศาสนาไม่ได้, เข้าใจ
ธรรมหรือฮินดูธรรมอันสูงสุดอะไรไม่ได้.

แนะนำหนังสือ

การปฏิบัติธรรมสำหรับฆราวาส

ชาวพุทธผู้หนึ่ง (ธรรมทาส)

ขนาด ๑๔ x ๑๘.๕ ซม. ๑๔๔ หน้า

ปกอ่อน พิมพ์ ๔ สี

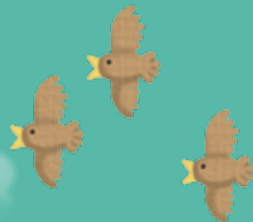
ราคา ๑๐๐ บาท

หนังสือชุด “ทางเดินชีวิต” งานเขียนของท่านธรรมทาส น้องชายท่านพุทธทาส ผู้ร่วมก่อตั้งสวนโมกข์และธรรมทานมูลนิธิ ผู้มีวิถีชีวิตแบบพุทธ สมถะเรียบง่าย แต่ทำงานที่ยิ่งใหญ่ให้เป็นประโยชน์แก่โลก เขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติธรรมสำหรับฆราวาส จุดเด่นของเล่มนี้ คือให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิปัสสนาเป็นพื้นฐานให้ศึกษาธรรมะชั้นสูงๆ ได้ง่ายขึ้น และมีแบบฝึกหัดปฏิบัติธรรมสำหรับฆราวาสที่ต้องการฝึกด้วยตนเอง

การปฏิบัติธรรมสำหรับฆราวาส มีเนื้อหาสอดคล้องกับเล่มศิลปะครองชีวิต ของท่านพุทธทาสจึงจัดไว้ในชุดเดียวกัน การปฏิบัติธรรมสำหรับฆราวาสเป็นหนังสือเหมาะใช้ในการดำเนินชีวิตสำหรับคนทุกเพศ ทุกวัย และทุกสาขาอาชีพ

ศิลปะ ครองชีวิต

พุทธศิลป์ใหม่

หนังสือที่ควรอ่าน ไม่ว่าจะฆราวาสหรือบรรพชิต
เพื่อครองชีวิตอย่างงดงาม มีความสุข
ทำประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองและผู้อื่น

เสนอแนวทางตามหลักคิดสำหรับ...

เลื่อนขั้นชีวิต
จิตวิญญาณพันทุกข์
กระจายสุขสู่สังคม

โดยคັตสรรธรรมบรรยายของท่านพุทธทาส ๓ เรื่อง
จากหนังสือธรรมโฆษณ์ ๓ เล่ม คือ

- เรื่อง ภูมิต่างๆ และแนวครองชีวิต จากเล่ม ธรรมปาฏิโมกข์ เล่ม ๑
- เรื่อง ชีวิตต้องเทียมด้วยควายสองตัว จากเล่ม ฆราวาสธรรม
- เรื่อง เป็นอยู่อย่างต่ำ มุ่งกระทำอย่างสูง จากเล่ม ราชภโฆวาท

ทั้ง ๓ เรื่อง มีเนื้อหาสอดคล้องทำนองเดียวกัน ศึกษาและปฏิบัติได้
ทำให้เป็นมนุษยสัมพันธ์แบบ

สุขภาพใจ

f SukkhabjaiPUB

ศิลปะครองชีวิต ชุด ทางเดินชีวิต

AA 0312 ศาสนาและปรัชญา
ISBN 978-616-7246-91-8

9 786167 246918

www.booktime.co.th

110.-

ภาพ : ดุสิต อานา